„ЗАСТАВА“ излази двапут у недељи, четвртком и недељом.
Цена је на годину 10. фор. на по год. 5 фор., на четврт године 2 фор. 50 нов. а. в. за Аустрију, а за Србију на годину 100 гроша на по год. 50, а на четврт године 25 гроша.

ЗАСТАВА.

Огласи се рачунају по величини врста, које из [illegible] монта заузимају, и за [illegible] врсту плаћа се за први пут 5, за сваки даљи пут 4 н. осим тога за жиг увек по 30 н. Дописи се шаљу уредништву а предплата и инсерати администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад, у кући бр. 858. код златног једнорога.

Број 92. У Новоме Саду, у недељу 17. новембра 1868. Год. III.

Прелазак „Заставе“ у Србију.

Наредбом српског министарства унутрашњих послова од 7. нов. о. г. бр. 7008. допуштено је, да одјако овај лист опет може прелазити у кнежевину Србију. И тако „Застава“ са данашњим листом у име Бога полази међу рођену браћу своју. Скинута је забрана пређашње владе српске. Није нас болело срце, што се лист забрани ради слободне речи, али нас је болело, што га Србин забрани, забрани га у оно време кад му је највише слободне речи требало. Али нас теши то, што га није народ српски забранио. Прилике беше кобне, под којима је и сам народ стењао, под којима и кнез српски, уздање народа српског, као крвава жртва грозног злочинства паде. Крвничка стрела погоди га посред оних, који требаше да му чувају драгоцени живот. Није дакле чудо, што се за тих кобних прилика забрани улазак „Застави“ у Србију, онда кад диваше глас, да много зло треба истребити, како би се пропаст и од народа и од његовог владаоца уклонила. На жалост зло се не уклони за времена, и тако Србију снађе напаст, од које ће вековима српско срце боловати. Али јуначки народ не сме очајавати. После ове нечувене беде народ је српски сабрао сву своју снагу, и показао Европи, да сам себи зна помоћи, и да му туђег туторства не треба. Нећемо да кажемо, да је Србија починила већ велика дела, која одавно народ очекује од ње, али је почела прикупљати своју снагу да их учини. Ми ћемо сада тим живље и ревностније пратити њена дела, што знамо, да ће нам и тамошњи народ наше мисли сажнавати. Ми ћемо се радовати, ако нам се даде згода, да узмогнемо јављати само добро о јавној радњи у Србији, и молимо све пријатеље наше и српске да нам о свему шаљу истините извештаје. Али уједно биће нам, као и дојако, поглавита дужност, да никоме не ласкамо нити у атар пишемо, него да кажемо истину и да опоменемо на зло, које би смо спазили, да би се за времена исправило и уклонило. Само непријатељи српски могли би казати, да нас се не таче тамошње добро као и наше овде, па можда и више. Јер овде смо ми само грančица српском грму народном, а тамо му је стабло. Србија и Црна Гора, то су понос и уздање наше. У њиховој је руци будућност наша, са њима само ми напредујемо или пропадамо, њихов живот и наш је. Са стрепњом ми пратимо сваки корак њихов. Па онда не треба се чудити нити нам замерити, ако у тој стрепњи моју слободну реч речемо, не ради нас него ради напредка и ради будућности целог народа српског. Знамо ми сви, да се све не да на један пут учинити, знамо да смо опкољени непријатељима и да се на сваки миг њихов морамо обазрети пре него што учинимо, знамо да није пробитачно на мах ни сваку слабост своју непријатељу одкривати, знамо да треба измирити своју снагу пре него се прегне на што, али знамо и то, да ни малодушје нигда никоме није добра донело, и да најбоља снага дуго неупотребљена најпосле пресахне. А снага нашем народу не сме пресахнути, сабља у корицама не сме му зарђати, јер је велики задатак пред њим, многа браћа, која чаме у робству, чекају помоћи његове. С тога свагда и препоручиваемо, да се све припреме учине за времена, па ко ће се свест и снага у народу развити за велики задатак, који му је намењен. Сваки народ само ће тако живети, ако у себи осећа снаге. Тешко оном народу који се узда своме спасењу од туђина. Те нас мисли и та начела руководише свагда; ако који пут бисмо и жешћи, то нека се одбије на нашу ревност, а никако на злу намеру. Али те мисли и начела наша не биће по вољи нашим и српским непријатељима. Грозни догађај, који у црно зави народ српски, даде добру згоду одметницима, да прогоне наше народне људе са таковим начелима и мислима. На „Заставу“ и њезине пријатеље диже се читава хајка као на диваље зверје, туђин то једва дочека, те уместо крвваца прогони српске људе народне, доби згодан изговор, да покаже притворну љубав своју према народу српском. Али хвала Богу ми остасмо и живи и верни начелима својим. Обзорје српско поче се расчишћавати, и ми видесмо — ко је вера ко ли је невера. Са том исповести и са тим начелима полази „Застава“ у Србију, постојбину дедова наших, и ми шиљући им лист наш доносимо им братски поздрав задајући им тврду веру: да ћемо се на бранику српском с њима заједно постојано борити за општи напредак и бољу будућност народа српског! П.

У Новоме Саду, 16. нов.

Најважнија новина у Аустрији била би та ако би се обистинило, да се у Пешти заиста држе преговори о измирењу са Чесима. Последица тога поравнања била би смрт данашњем дуализму, јер између централизма који ниједна странка у држави неће и између федерализма за кои су Чеси и други немађарски народи, стои дуализам кои је узрок раздору међу Славенима и Немцима с оне стране Литаве и међу Мађарима и Немађарима с ове стране. Ако се дакле заиста на измирење озбиљно помишља, онда се мора прво извор зађевици загатити и тек даље поправљати што је до данас рђавог почињено. „Министри су бечки ниште „Тагесблат“ на трансакцију већ склоњени, а да је барон Бајст одавна имао воље мирити се види се из његовог летошњег путовања у Праг. Пут барона Бајста и оставка кнеза Карла Ауерсперга сад сасвим друкчије изгледају вели „Тагесблат“ него пређе.“ Да је нешто у ствари види се из бојазни „Пресине“ којом прориче несрећну будућност аустријско-угарске монархије, кад би на владу дошла левица, која оће персоналну унију а то је то исто што и федерализам само што му „Преса“ друге границе опредељује. „Свако извесно зна, пише кореспондент Пресин из Пеште, шта би отуд сљедовало, кад би политика левице истином постала ништа друго него дунавска конфедерација. Узтраје ли ова само десет двајест година онда смо са угарском свршили, онда се Угарска самосталност за навек сахранила у гроб, кои јој је панславизам ископао. Јер од куд ће Мађарска са своим малим бројем Мађара међу толиким Словацима, Србима и Руинунима одржати се и надмоћније задобити. Пропасти мора мала Мађарска у великој дунавској конфедерацији, а оне друге народности и оне морају пропасти, јер оне нити имају снаге нити културе да владају, те ће тако доћи доба кад ће велики Козак доћи да ји поједе.“ Но које прозво „Пресу“ да је бака баш је погодио. Ово заплашивање њено то је сасвим ко кад оно стара мајка неће сладкиш да забрави него само деци каже. Немојте ово дирати ујешће. Бадава никад се Немци неће отрћи од те мисли да су сви други народи незрела деца, и да кад неби било немачке културе, да се неби могло народом управљати. Све је у речма ове коресподенције стара песма, па нам ни то није ново што Преса учи Мађаре да неће Мађарска у конфедерацији моћи надмоћија имати. То Немац жали с тога што га неће онда ни он сам имати.

Пруска се толико правда Угарској да она неподбада Романску против Угарске, да се мора рећи, ко се много правда тај је крив. Тако „Норд. Цтг.“ доказује да би пруска политика слепа морала бити, кад неби знала кога је боље држати се, Румунске или Мађарске, те вели: „Нек само сравни моћ Угарске са ма колко раширеном Румунском, то ће се уверити да мора Пруска више полагати на симпатије Угарске, која је показала своју снагу у столетним борбама са Аустријом, а на Румунску да неполаже ништа јер њене симпатије мало важе. Централисте бечке мислиле су тим да задобију Мађарску за Аустриско-француски савез против Турске, што Пруска није држала да је вредно одговарати на бећења, да она Румунску против Угарске подпомаже.“

У Енглеској избори још једнако трају. Већина је досад на страни либералаца, али телеграм од 12. нов. јавља, да су у последње време конзервативци на више места победили; шта више, јавља се, да је Гледстон у једном изборном срезу пропао. Још се поуздано незна је ли тај Гледстон сам вођа опозиције у Енглеској, или је то његов брат. По свој прилици биће да је његов брат, јер један телеграм од 8. нов. јавио је да је Гледстон у једном изборном срезу изабран, него то може бити, да се он на више места дао бирати, да тим против конзерватоваца агитује. Но при свем том победа је опозиције у целини оси-гурана, јер су већ до сад већ 363 изабрана, а конзерватоваца 246. Остало је још 49 избора, од којих ће конзерватовци можда 23 добити.

О Шпанији доносе разни листови и разна извешћа, из којих није могуће развидити садање стање у тој земљи, јер изгледа да сви ти листови оно јављају, што који волије. Песимисте слуте да неће далеко бити па ће букнути буна наново, и зато светују владу да бам пре кортесе савива, а оптимистама је опет све у реду.

О савезу каквом међу Русијом и Америком неможе се истина ништа позитивно навести, али има таких премиса, из којих се та конклузија извести даје, да те две државе у договору раде. Протести руског и американског посланика, који су у исто време учињени, доказују да има основа предпоставка о споразумљењу тих двеју великих држава. Осим тога руски званични листови непропуштају ниједну прилику, да о својим симпатијама неуверавају американски народ. Тако „Руска Кореспонденција“ пише о избору Грантовом: „Избор Грантов колико је доказ мудрости американског народа, толико је и доказ благодарности народне генералу. Сама је логика препоручивала човека, који је умео, пошто је свој живот посветио триумфу праведне ствари, својом умереношћу поштовање својих политичних противника придобити. Резултат избора могао се напред предвидити, али је ипак са особитим задовољством дочекан код нас глас о тој новој победи унионистичке партаје; које услед симпатија, које нас са американским народом спајавају, које услед неких сличности међу тешкоћама, које су обе владе имале да савладају. Разлика је на сваки начин између оба народа велика, али они су скоро у исто доба борили се за исти принцип у прикос другим силама, које су им слабо пријатељовале. Кад су се федералци борили за унију, која је срушила трговину са робови, онда је наша војска борила се за јединство државно, против егоистичних племства, које је са своим силом упело се било да неда да се земљеделци еманципују.“

Црвена књига.

I.

(Продужење.)

Северни Шлезвиг. Што се тиче северошлезвичка питања, царско краљевска је влада остала сасвим верна своме свађању те ствари, које је из пређашњих извешћа познато. У чланку V. прашког мира, на чијем постанку није она радила, и по ком она прима на себе неко обећање, које већма неког трећег него њу интересује, није опажала повода, да према ма којој страни извесном иницијативом учини притисак, који би можда био од штете за њене одношаје према силама, које су непосредно у то умешане. Али она сдруге стране није се никако свога положаја према чланку V. одрекла, но је при свакој даној прилици гледала да га употреби, да њиме противне захтеве ублажује, и да онима, којих се тиче ради њиовог рођеног интереса препоручује да се што пре прекине зеђевица због тог чланка. Може се дакле слободно рећи, да ниједнаје одговорности неможе пасти на њу, ако се појави опасност за мирни развитак обште ситуације, што на даље остаје северошлезвичко питање нерешено.

Шпанска. Одма чим је букнуо шпански устанак била је влада цара и краља са тим на чисто, како ће се према шпанском устанку владати. Њени интереси упућују је да са Шпанијом у што пријатељскијем одношају остане. Задатак је дакле владин, да изнаша на видело симпатије своје за благостање и независност те земље, али никакве тежње да непоказује, које би имале посредног или непосредног уплива на начин управе.

Влада њег. вел. цара и краља изчекује само да се коначно реши питање о начину владе у Шпанији, па да одма своје дипломатске редовне одношаје наново привати, међутим је ипак царско-краљевски заступник у Мадриду добио налог, да са провизорном владом званичне одношаје предузме. Влада има при том то задовољство, да са свима силама подпуно једнако поступа.

II.

Источне ствари.

Колико је стање ствари у отоманском царству у прошлој години и у првим месецима ове године влади њег. вел. султана тешких искушења натоварило и колико је борба на неким местима у царевини тако опасна била, да је требало сложити све силе на одпор, да се независност и територијални интегритет турске царевине одржи неповређен, толико су подједнако озбиљни догађаји у лету 1868. у досадањем положају Турске, причинили промену, која изгледа да је мало опасна, али у ствари заслужује да се на њу мотри.

Борба на отоку Крети била је овог лета више хронична карактера.

Турска је при том понајвише на то мотрила, да сачува, да се ватра даље неразбукти, и да се критски бегунци колико је могуће натраг поврате.

Будући да је покушај једне чете, да устанак у Бугарској подигне, сметен строгим мерама турске владе, тако дакле нема у читавој земљи нигде отворене жестоке борбе; али ипак у балканском полуотоку има довољно клица за непрестану кризу, што се, необзирући се на опасност која отуд европском миру прети, и зато жалити мора, јер се тиме само смета влади њег. вел. султана, која тежи напред да корача на пољу реформе и развијтка материјалног и моралног стања у држави.

Све те околности нису дакле могле промашити, а да и владу њ. ц. кр. ап. вел. увелико незанимају.

Државне обвезаности којима су по VII. чл. париског уговора велике силе обвезане да ради заједничког интереса чувају независност и територијални интегритет отоманског царства — чине, те је сваки покушај, да се у балканском царству немир изазове, такав догађај, који за мир европски мора имати тешких последица, које се особито монархије њ. ц. кр. ап. вел. јако дотаћи морају.

Кад су дакле и они догађаји, који су се у удаљенијим провинцијама турског царства збивали, били од велике важности за аустриско-угарску монархију, то је тим пре морало бити, кад је у оним деловима турског царства, који су у непосредном суседству са земљама њег. ц. кр. ап. вел. било изгледа да ће до силовита сукоба доћи, или да се иде на то, да се суверенска права султанова оборе, што неби могло проћи без рефлексије на унутрашње стање у монархији, која са поменутим делима у непрестаном саобраштају стоји.

Морају дакле све оне концесије, које се односе на унутрашњи развитак оних делова, који су нама најближи, и које су згодне, да морално и материјално добро тих делова унапређују, и уздижући поверење у намере портине, угушују покушаје очајничка помагања самом себи, — владу њ. ц. кр. вел. изазвати на најискреније саучешће и на најживље подпомагање.

У том погледу може нам искуство потврдити, да су њ. вел. султан и његови државници приватили то уверење, да би се, ако би испало за руком, да се тежње народности и интереси њиови провинција што боље сложе са суверенским правама портиним, да би у таком решењу прибавила се турској будућности највећа подпора и највише гаранције.

Интерес аустријско-угарске монархије, који лежи у мирном повољном развијтку свију оних сила, које су најважнији фактори у будућем преображају отоманске цареврне, јако је задрман прошлог лета при оном ужасном догађају, који је кнеза Михаила Обреновића земљи отргао. Србија је имала да зафали озбиљној и своје цели свестној управи свога изображеног кнеза, на добу неузмућеног мира и корисног напредка.

Његова насилничка смрт могла је великих опасности Србији донети и само умерено владање српског народа, кадро је било сачувати, да така изненадна катастрофа Србију у анархију не сурва. Скупштина народних заступника јасно увиђајући, шта јој при тако великом губитку најпре и најпре радити ваља прво се побринула, да главној власти земаљској што пре најтврђа јамства за законити ауторитет прибави, те је изврикала за кнеза оног, ком по праву наследства престо припада, и који је без озлеђења и од суверене власти потврђен, а док он небуде пунолетан управљаће земљом регенство, у које су изабрани најотличнији људи у земљи.

Влади њег. вел. цара и краља здраво је

мило било, што се султан, уважујући подпуно важност тога избора и приврженост којом је народ приватио право наследства своје кнежевске породице, — са својим суверенским потврђењем пожурио, и тим Србији нов доказ свога поверења дао, доказ, који ће основе искрена одношаја између порте и Србије, што је предајом Београда у српске руке већ учињено, још већма утврдити. Пријатељски саобраштај, који је међу владом њег. ц. кр. ап. вел. и међу кнезом Михаилом постојао, продужен је и са регенством кнеза Милана, и влада наша у слови са њег. вел. највише на то држи, да се види, да је аустријско-угарска царевина, најискренији и најнесебичнији пријатељ Србији; зато су и узајмни одношаји пуни отворена и пријатељска предусретања, и баш сад се ради на томе, да се неке трговачко-политичне и судске ствари удесе по жељи обе државе.

(Продужиће се.)

ДОПИСИ.

П. — Из **Бачке.** Сваким даном све то јасније на видик излази, да је пријатељство, којим нас Мађари у невољи њиовој и нашој обасипаше — пријатељство за невољу било. Навек смо ми овде зебли, кадгод помишљасмо у каквим околностима пружаше нам Мађари братинску руку, да ће та рука баш зато дубље нам очи копати што је братовљева, знали смо ми, да кад оркан загрми, да и курјак и јагне морају мирно једно покрај другог лежати, али кад бура престане онда нека гледе да наблизу небуду, но опет смо држали да смо и ми и они људи, па кад сине, да ће нам једнако сијнути. Но то нам је највећа погрешка била, што заборависмо да народ и држава није то исто. Мађари нису више народ, они су са државом идентични. Што су нам као народ обећали, сад нам као држава неће испунити. Док су нам једнаки у невољи били срећа и добро народа, био ми је први закон, а сад salus reipuhlicae prima lex est — а народима како било. Она иста теорија бечка, која нам, ни крива ни дужна несрећног деспота Бранковића, за његове неоцењене услуге Аустрији, тамницом награди, јер hoc status rei poscit, господари данас са столица мађарских државника над судбином немађарских народа. Ми нисмо никад били против интегритета угарске круне, предпостављалисмо навек добро државно добру појединих, али се често под том фирмом само самовоља јачег над слабијим шири. Сви добро знамо, да је нужно бесна човека, који јаван мир руши, уклонити од додира са светом, али и сви добро знамо колико најпитомији људи само зато, што немогу да поднесу беснило властника под фирмом, да су „нарушитељи јавног мира“, чаме у тамницама. Нетреба да смо читали „париске тајне“ ни Смејовог „вечитог Јуду“ доста је само обичан разум, па да сватимо, да по „лудницама политичним“ има луда, који имају више памети, него сви они, који им недају да лудују. И кад све то знамо, можемо ли, да неопажамо у данашњој политици мађарској те исте трагове.

Опозиција нам се угушује и затвара, муниципска нам се права руше, црква, школа и народни језик окивају нам се па и сама историја одриче нам се, само да се мађарско господарство боље утврди, а све се под тим изговором чини, да је то из нужде преке, јер кад би се већа слобода народима дала онда би се држава распасти морала.

Тежња за супремацијом очевидна је у том изговору, јер признати да народности, ни за чим другим не теже, него да виде усређену заједничку домовину, признати да су они готови и сам живот и имање уложити за целокупност Угарске, то би значило признати, да и народности имају така иста права као и они, који то исте чине, као и сами Мађари. Да би дакле уклонила се посљедица таква признања морају се народи бедити, да они неби ништа тражили да их споља сродна племена неподстичу — да би били задовољни са оним што им ова домовина даје, да им други споља више необећавају.

И Швајцарска обкољена је са сродним племенима. Па што Французи Швајцарски нетеже да се сједине са славном царевином француском. Знаду ваљда Мађари добро како су Немци швајцарски волели сви до једног изгинути, него доћи под владу оне негда велике и чувене Аустрије немачке. Или вар Италија мисли, да ће скоро целокупност јединства талијанског видити? И Рим ће добити и све друго, што је талијанско, али Талијане Швајцарске видиће само онда у своме колу, кад се Италија анексује Швајцарској, а не ова њој. Слобода је данас магнет анексијски. Кад би данас и саме најжешће русомане у Русији запитали, би ли волели да се панславизам оснује под каквим Иваном грозним, или да се Пољској и другим провинцијама подпуна аутономија даде, на сваки начин да би се Ивана ратосиљали. Босна и Србија били су стари ривали па ипак сада та поносна Босна жели да подпадне под Србију, а Србија нежели да се анексује садашњој турској Босни, ма да би ближе била јединству за којим тежи. Није све у јединству, него је све у слободи. Нека се да сваком своје, па мир до Бога. И каква је срећа у таком господарству, где навек имаш нешто зазирати и непрестано једити се. Барон Венкхајм каже, да му је већ сам Нови Сад догрдио, а како ће му морати пресести, кад сви Срби буду присиљени да тако раде. Не, на силу неда се народно право угушити ни мир извојевати. Мира има само онде, где је задовољства. Русија је много већа него Мађарска — и она оће Пољаке да поруси, па шта има отуд? има то, да јој се сваке године гомила државни дуг, да јој толико хиљада глава за ту неприродну идеју гину. И она неће да зна да има Пољака у Русији, али Пољска ако неможе друкчије, а она у паленју руских и русофилских добара показује да је жива. С тим што нећете да знате да има још кога осим Мађара у Угарској, нагонилисте немађаре да вам се сами с протестима пријављују, па и свету да казују да у Угарској има и Срба и Романа и Словака и други. Ваше игноровање чини те све више изилази на број они, а досад управо нису ни знали ко су, а сад и то знају, да Мађари нису. Ви сте причинили те код Словака нема више две странке. Ви ћете начинити, те ће и сви Срби показати, да и они имају српских интереса, које ни за чију љубав немогу напустити. Уједињење Преодванице могло се само у садањем добу извршити, јер колико признајемо својско заузимање брата Јовановића и моћан уплив дра Суботића, толико имамо зацело и вама захвалити. Ви сте учинили да Саси ердељски, који досад ваши пријатељи беху, уз нас пристају. И млади Саси назирали су у Мађарима, као и ми, принцип слободе, али се и једни и други омануусмо, И над нама као и над њима виси изузетно стање горе него оно у Прагу. И у њиним листовима наћете ове речи: „Ми трпимо насиље пештанске владе.“ С нама се данас поступа, као да прошлих двеест година није ни било, као да смо ми јуче код Вилагоша потучени, па данас нам се преки суд држи. Јер као што се после предаје на милост и немилост, обично воће потамане, тако се исто сад са нашим уставним вођама са нашом опозицијом ради, оног затвори, оно збаци са звања, оном натовари криминални процес на врат, па га одуговлачи, да неможе ни званичник, ни посланик на српском ни мађарском сабору бити, али данас нећете ви лако опозицију нашу утући, данас је наша опозиција читав народ а права опозиција то је језик народни. Угушите ту опозицију — одсеците народу језик, он ће рукама морати говорити. Све и да смо робље ваше неби требало тако с нама да поступате ако добра држави желите. У старом Риму и тамо је било људи као Деака, и тамо је било људи као Андрашије и Венкхајм, па кад је један народ, који је Риму трибут давао, побунио се и оружјем покорен био, биле су у сенату две странке. Једна је тела да се ти побуњеници што строжије казне. На то устане неки стари сенатор и рече: Пустимо ми да ти људи буду прави грађани римске републике да њену славу с нама подједнако деле и припомажу да влада ојача.

Кад су Римљани са побеђеним тако племенито поступали, колико племенитије треба садашња влада да према онима поступа с коима се мора договарати, а не диктирати им. Ми данас не тражимо милост, ми тражимо своје право, које ако нам се да, само ће од користи бити да заједничку домовину начини оним, што треба да буде. Но и ако се збуде што Чернатоњи прети, да ако се немађарске народности неокану свои захтева, да ће се краљу кои у Будиму ревидира абсолутна власт дати, то на ту претњу одговарао тако исто као што др. Хурбан у „Ведомостима“ говори: Срби су богобојазливи народ и краљу ће бити одани, ако и абсолутну власт узима у руку, па ма седио он у Будиму или у Бечу.

Али наше порекло, наш народ, нашу крв, наш језик наше право на оно повластице којим један народ у земљи господари никад нећемо напустити, одрећи га се — издати га! Зато немојте нам претити, него нам дајте што је наше! Кад наша форинта тако исто сто крајцара вреди као и мађарска, кад напоследку сви су земаљски терети притисли тако исто наш као и мађарски народ: то онда дајте нашем народу толико исто као и мађарском. Подајте а непретите му! Ваше се претње ми небоимо.

— Л. — **Земун** 11. нов. Одавно вам писао нисам; али да не помислите да се то ћутање моје на нехатости према обћим стварима оснива, ево вам се опет јављам у нади да ће те ми дати места у цењ. „Застави“.

Овдашња „српско црк. пев. задруга“ давала је јуче т. ј. 10. нов. о. г. под управом свога ликовоће г. Хорејшека трећу редовну беседу“, и о тој нашој беседи науман сам да коју рекнем.

Омладина српска одушевљена за све што је узвишено и племенито скупила се у заједницу да здруженим силама а путем истине и науке народ свој лепшој мети води; да му мане лечи и све са пута уклања што му природном развитку образованости смета. У тој цели почеше се синови српског народа у појединим местима удруживати и задруге оснивати, да у договору рањавом телу српском лека потраже; почеше све што је своје љубити и поштовати гледећи да се све већма отресу туђинских убитачних обичаја. И све ово постизавати се може средством „беседа“ те због тога приграише се опет те старе установе народне. Цел је даке српских беседа да буде и дижу свест у народу; да шире у народ све струке уметности људске и да му у поуци савет у свакој прилици пруже. Кад то знамо онда, искрено да речем, при приређивању наше беседе није се ни најмање та цел пред очима имала. Погледајмо само у распоред. Ту ћемо све наћи само не оно, што нам је најнужније, што као залогај насушног леба требамо. Или зар није тако?! Где је какав говор, из кога би се чему научити могли Где је који братски и пријатељски савет, кога би се држати имали, да наш народни живаљ здрав очувамо и недопустимо да га ванњски упливи, худе охолности и зле и хрђаве навике изнуде и истроше? Све је ово требало да буде у толико више што смо и овде, као и свуда, туђим елементима помешани и ја незнам шта нам одбор, који се са грађењем распореда занимао, извинити може. Било какве извине или не, остаје ми само да своју скромну жељицу изравим: да сбор у будуће тој јединој и правој цели беседе више пажње поклони.

Да пређем на саме појединости програмске.

Збор „пев. задруге“ отпевао нам је пет песама и то: 1. „Приморске напјеве“; 2. „Тијо ноћи“ од Ј. Јовановића сложно Хорејшек, 3. „Хуситска“ од В. Ханка, сложио Кров, 4. „Јадна драга“ од Бранка Радичевића сложио Хорејшек и 5. „Сложно“ од Ф. Руссана. Све те песме отпеване су сасвим лепо и са одушевљењем која се ваљда од младих сила очекује. Особито нас је задовољила последња „Сложно“ која се на обште захтевање и по други пут одпева.

Још смо чули једну песму нашег врлог и вредног Суботића „Девојку и Ружу“, коју је за самопев сложио г. Хорејшек а певала сестра Катарина Гудовића. Буди јој овим искрено хвала речено, што се тако вољно одазва позиву своје браће, што нас је својим дивотним гласом и вештим певањем доиста у пуној мери задовољила. Хиљадиле се такове Српкиње; У знак топле захвале и опћег допадања испраћена је са бурним усклицима „живела и живела!“ са позорнице; а многи су помислили: да како ли ће нас дирнути док нам коју народну песму одпева!

Имадосмо и једну декламацију „Аој јаде!“ од Нешковића, говорио брат Вељко Петровић са правим српским осећањем и доста добро. Само нас нешто такну, кад видесмо тог Душановог потомка где у елегантном салонском оделу и у белим гласе-рукавицама изиђе да нам прича о јадима што Србина задесише. Србин Србима на српској беседи о српским јадима у белим рукавицама говори; заиста жалосно и смешно... али да, то има свог узрока. Веле: да се излазећи са голим рукама пред публику руше закони и правила госпоје етикеције, те нам се и певачи указаше са рукавицама; а да декламатор без њих изађе значило би правити дисхармонију!

Знате како је код нас доста велика публика српска па је опет на беседи само толика била, колику једна свесна омања варошица српска дати може, при свем том што и од иноплеменика прилично гостију имадосмо. Особито је слабо био заступљен наш мајсторски сталеж, што је јако зло, јер земљеделски и мајсторски сталеж сачињава највећи део народа нашег, а ова оба највећма су просветног извора жедна и само онда ће нам народ у број сретних народа ступити моћи, кад му у свим сталежима просвета саразмерно заступљена буде. — Е, али где млоге моме у свиленој хаљини а млоге у оној која је једино за тај случај елегантно начињена на беседу долазе, ту да како да мајстор неможе и несме своју ћерку у чистој али обичној и простој (ма не било новој) хаљници довести, да, се духовне ране наужива, јер блесак и простота неслажу се. —

Први део беседе свршен је и то за 55. минута и још само брујн одјек по ширној дворани а музика почиње да свира српско коло. И истом се уватише момци и девојке и и дуго времена таласао се тај дивни низ дробног бисера, тај лепи венац шареног цвећа, док уједанпут звуци од музике умукоше у знак да је колу изишло време. Али Србадија раздрагана својом дивном народном игром не пушта се но жели да се понови, које је наравно и учињено што се још никад на земунској беседи догодило није. Ето одборницима јасна доказа, да је могао валцер та шармант-игра, па и још која вртоглавица изостати, што би се другим српским играма заменило. Али, „време је свему лек“; па шат се и ту временом поправке учине.

Збиља. Дала се чути и која немачка реч од Српкињица а видех неке и у изрезаним хаљинама обучене; али са тим се ваљда не руше правила скромности и пристојности, најпосле можда сам тс само ја са својим претераним српским чулима запазити могао!

Ђ. П. — У **Пожуну,** 8. нов. У оваком добу, када сваки Србин велику пажњу обраћа на онаке ствари, које се нашег народа, нашег развијтка у сваком смислу тичу, тешко ће се ко латити, да успореди њина делање какве задруге. То ни ја чинио неби, да ме на то дужност не опомиње, да оно, што пре неколико месеци у „Застави“ обећа, сад испуним. За то ћу што краће саопштити рад „Слободе“ од прошле школске године. Ево га:

Свет. Арновљевић читао је „Смрт, одломак из писма Сенеке“ по Коцебуу и „Осијана последња песма“ по мађарском.

Паво Жупански: лепу Кишфалудину хумореску „Шимун Дебељко“ и „Прве недеље из брачног живота“ приповетку по немачком.

Ђорђе Мијатовић: „Епизода из 48. год.“, „Исповести једног женомрзца“ по немачком; своју алегорију „Црна Гора“; три прва појава треће радње из молијерева „Тартифа“; „Апологију Сократову“ по Платону.

Ђена Павловић своје песме: „Снови моји“, „Слушао сам“, „Знам ти санак“, „Славуј мали“, „Несташна сека“, „Ноћи лепа“, „Похода“ по мађарском, „Дан кад дође“, „Пијаница“ „Сирочад“, „На Дунаву“, „Ливада цветна“, „Мајчино одело“, „Добио сам“, „Наши јади“, „Твоја суза“, по чешком, „О мом дану“, „Ајдукове сузе“, „Ка звездица“, „Покојнику у туђини“, „Ружо моја“, „А куда ћу“, „Ала ј' диван“; своје хумореске: „Голуб и голубица“ и „Моје непогоде, из записника чика Перина“; приповедку: „Комшије“ и хумореску „Једна невина лаж“ по мађарском.

Ђорђе Тривунац: „Жртва љубави“ приповетку по немачком.

Ово је рад од прошле године. Више и боље од нас изискивати се не може. Поред таког стања, као што беја у нас, још и доста лепо беја одушевлење. Седница беја 26.

Прошла година потпуно нам право даде забринути се: шта ће бити од задруге ове године? Ово мишља и ја, али како се обрадова, кад једну лепо уређену, преко 20 члан. бројећу задругу затекао, под председништвом велецењеног професора лицејског, г. С. Лишке. Тајник задруге је Павле Жупански, бележник Сима Стојшић, благајник Цветко Арновљевић, књижничар Јова Баниће.

Тврдо се надамо, да ће нам задруга ове године процветати, како давно није. Ту нам наду још већма узвишава ово: што се сви оног пута држимо, којим сваки Србин треба да иде, ако хоће, да пред светом сјајно лице, лепог уважења имамо, те тако, што међ нама слога влада. Они, који би ју порушити могли или несу ни чланови наше задругэ, или видећи одма на првим састанцима, каквим духом дише „Слобода“ зафалише на чланству, чему се ми само радовати можемо.

Друге незнатности, као н. пр. да је овдашња омладина „Напредак“ као орган, који српске непријатеље служи за бачке, спалила — мислим, нису достојне, да се у овом пошт. листу на видик износе.

Са **Босанске границе** 2. нов. Знам да ће вам мило бити да вам опет што јавим из јуначке Лике досадање цесарове дике ове друге Црне Горе и гнезда соколова. Знате да ми граничимо са Босном поносном, а са истом смо и сродни. Редко ће те наћи овде једну породицу која нема сродства у Босни, а то се је све доселењем и изселењем догодило; скоро сва Лика насељена је из Босне, и од сваке породице остало је чланова у Босни — и тако можете мислити да са Бошњацима као са браћом живимо, а богме и са Турцима са којима до сад у непријатељству живисмо, и са запетом пушком један наспрам другом стајасмо, (спријатељише се владе те) и ми се измиримсмо.

Прелазимо ми к' њима а они к' нама; али је то мука човеку погледати. Нема више оне силе турске, сваки мекши од вечијег репа. Ај! како је комшија? запитам једног. Виреми није зло, сваки дан све горе, наш шваба (тако сад зову падишу) научио од комшија све, те отеше туркеше (тако зову азиатске Турке) све е валај билај неће добро бити. А кад му речемо е знашли што се говори да ће наш цар да узме Босну, било на сабљи било на поклон, или за новце — он ће одговарати: јок вала нема од тога ништа, ваш и наш цар више недобивају, него губе, и тако валај није нам то ни за лулу дувана; ми би валај сви прије изгинули него би се вашем цесару предали, да пушимо вашег куваног дувана и једемо неслане чорбе и сносимо ваше официрчиће. Нама је сад зло, а вире ми вама још

горе, видиш ти болан ђе ми купујемо од вашег ћесара соли, пујефтино, а ви скупо. Ваљда нас оће да примами на со као чобанин овце, а ми опет ту со важи продајемо. А да што ћемо мој комшија? — А што чујете комшија тамо из Србије упитах ја онома ђедног? Вире ми добро кажу — да ће млади Михајловић бити још жешћи од старог. А би ли ви ратовали противу тога младог бега Михајловића да цар позове? Та вере ми, ми цара више немамо, нити га слушамо, а вире ми нек сутра удари на нас бег Михајловић и нек рече сваком своје, а богу нек се моли како ко оће, ни пушка неби пукла. Та вере ми сви они Турци што су у Србији били и овамо се населили, данас плачу, и причају о Српском добру а ђедном официру што је код Севастопоља ногу изгубио певају песму, како је он кадуне и децу и Турке који су му се предали изпратио, и није дао да се и коми длака на глави повреди.

Ето тако вам данас оне негдашње бесне аге босанске говоре.

А што се нас Личана тиче нас је наша влада довела до тога да Србији очи обраћамо. Пре шест година наш народ о Србији ни сањао није него само што је певао у песмами косовску битку, и зна да је Србија на Косову пропала, а да ће стоји опет српска влада од тог ни спомена; само они који читаше, знаше о томе. Али од 1863. године отвори нам сама влада очи, кад оно поапси неке Личанске родољубе. Од онога времена говори се овде отворено о томе као да је и нама Личанима спасење у вама. „Србија.“

Записник

другог јавног учитељског збора у окружју бачко-поттијском, месту С. Бечеју, који је 12 септ. 1868. држан.

(Види последњи број. Продужено.)

Бр. 10. На в) тачку „ако у школи свију средстава нема на кога да се учитељ обрати.“

Решено је: да се у том погледу учитељ свагда на старатеља школског, овај поглаварству, па ако на предлог његов ово учинити неби хтело, — онда је старатељ дужан вишој власти потужити се. Ако пак деца неуредно у школу долазе, то је учитељ дужан старитељу исту писмено назначити, овај пак родитеље принудити, да децу у школу редовно шаљу.

Бр. 11, о) „о школском врту.“

Закључено: да по вишој наредби свака школа свој врт имати мора, као што се и ученици старијег разреда, вртарству, земљоделству и пчеларству у малим обучавати имају, јер је осведочено, да су наведени предмети од велике користи по народ — а што се до јако то у народ. школи радило није, узрок су општине, које још ни дан данас школи вртове одредиле нису. Код толиких само следеће имају; ст. кањишка, сенћанска и ађанска, — фелдварска је имала до свршетка 1867. г., а после је одузела!

Бр. 12. На тачку д) „о шегртској школи“ говори г. Докић да има општина, у којима приличан број занатлија има, који научнике држе, но их у недељне и празничне дане у школу нешиљу, и тако деца оно што су у школи научила, за време шегртлука свог заборава, а има општина и такових у којима срп. вере ученици римокатолич. школу походе; зато предлаже да се општине опомену, ове пак занатлије, на налог бив. бан. намесништва под бр. 19,422. 4299.

Г. Д. Дадић мисли да би по подне најудесније било са научницима школу држати, и то свагда један учитељ да им предаје.

На ово г. Докић примећује, да би савесније било, у ком месту више учитеља има, да се годишње један за другим мењају, јер су за ово свугде награде одређене. Тим мењањем би сви учитељи у општини, који ђеднаке терете и повиве имају — ђеднако и награђени били.

Ову примедбу збор усваја с тим додатком, да тамо где наше вере научници походе рмк. школу, имају се одцепити и у одређено време нашу школу полазити. Даље сведочанство се издавати истима има са подписом г.г. управитеља, старатеља и учитеља, и то савесно.

Бр. 13. на предлог под е) „о механичном предавању“, узима реч г. Ђ. Лудајић, и наводи: како се на жалост налази и такових школа, које се сматрају за најотличније, а овамо се у њима механизам тера у највећем степену, и то са задавањем лекција и учењем приповедака напамет.

Решено је по примедби г. Глибоњског: да се наука гледања што више ради, јер се опазило, да исту врло мало њих раде, с чим се онда мора механизам и неотице увући, а наука гледања баш је зато удешена, да се дете вежба разумљивом мишлењу и говору.

Бр. 14. на ж) тачку предлога, да се за идући збор неколико тема одреди.

На ово збор опредељује следеће теме: 1. Којим би се начином до тога могло доћи, да деца тачно читати знају. — 2. Вредност оне молитве господње, коју дете са собом у школу донесе. — 3. Какву вредност има наука гледања, у погледу разумног и наочигледног начина обучавања. — 4. Г. Глибоњски се прима, да ђедну лекцију из науке вере и то V. члан символа вере са ученици практично ради.

Бр. 15. г. Ђ. Глибоњски предлаже: да би нужно било ђедну молбеницу в. министарству у погледу на вероисповедне школе доставити.

Овај се предлог прима, и г.г. Глибоњски, Дејановић и Жекић одређују се да молбеницу што пре зготове и на одређено место пошљу.

Бр. 16. г. Ст. Попадић, говори како су зборови учитељски са трошком скопчани, премда постоји налог, којим се учитељима убогог стања одређују дневнице и подвоз, али кад се у призрење узме, да је редак учитељ који је материјално имућан, то је онда поменути налог доста нејасан. Зато предлаже: да се свима без разлике учитељима дневнице и подвоз код више власти измоли.

Збор овај предлог усваја, и умољава г.г. Глибоњскога, Дејановића и Жекића, да уз горенаведену молбу и ову доставе.

Бр. 17 г. Ђ, Лудајић чини предлог овај: Пошто многе наше општине, на жалост недрже „Ш. Листа“, још мање „Лист за народ. учитеље“ — по томе немогу онда ни дознати, шта ми овде деламо; зато би врло нужно било, да се свагда радња учитељ. збора, и путем јавног ког политичног листа печата.

И овај се предлог од стране збора ђедногласно прима.

Г. председник завршује са захвалом на усрдном и својском раду свију присуствујући чланова, на које му се збор са дуготрајно „живео“ одазва.

За овим збор пошоли се Богу и заврши своје делање. Председник збора Александар Бастић прота сегед., перовође: Ђ. Лудајић и Алекса Докић. —

Мисли о садашњим школским читанкама и предлог како би их прерадити требало.

У збору учитељском држаном у Срб. Бечеју 30. авг. пр. г., будем одређен да зготовим план, по коме би се наше садашње школске читанке прерадити имале. Та зготовљена грађевина имала би се на прошлом овогодишњем учит. збору у Срб. Бечеју држаном прочитати и о њојзи вијећати. Пад сам за овај посао одређен, намера је збора та била, да тим путем дође до известне грађе и по овој, посредством учених српских мужева, до удесних и згодних школских читанака.

Јако сумњам да је част. збору дуго време било, те се по закључку од прошле године, није овај чланак ни предузео; а заиста ту кад у скупу бесмо, беше и најбоља прилика да га прорешетамо, договоримо се и до известна резултата бар у нашем срезу дођемо. Нашу би радњу на наш позив друга браћа у свом збору претресла и тако би најпре до ђедног зглављеног плана дошли. Овако сам принуђен мисли моје на јавност изнети, да би што пре на то одређени одбор до њи дошао и прорешетао. А осим тога, позивам сваког брата Србина који жели нека изволи своје мњење с њима изјавити. Сад на саму ствар.

Коме је позната права задаћа наше народње школе; који како ваља схваћа њену племениту циљ, тај ће лако и на ту мисао доћи, како да су удешене наше читанке школске, да се све оно, што се у народној школи иште, како ваља и постигне.

Добре цене производи, могу се само са добрим и одабраним средствима постићи; и нека би најискуснији човек био; нека је највећи вештак у ком пословању, ако за то згодна и удесна средства и опреме нема, неће а и неможе како вама напредовати, па било то ма и у најлакшој, најнезнатнијој радњи каквој.

Ова истина постоји ма за коју радњу, но куд и камо више важи она тамо, где је реч о раду и обделавању душе и срца човека, што је управа права задаћа наше народне школе. И заиста сав посао на страну али човека облагородити, човека човеком учинити, хоће се вештине, иште се трудна и велика рада, па и ту се даје увидети да и овај посао поред свега тога, може тек онда напредан бити, ако су нам при руци сходна и удесна средства.

Истина да је овај посао замашан и тежак, али и дичан и племенит, па са тога дадоше себи труда још у стара времена први стручни људи, те са мудри разлози доказиваху, да наука, изображеност, основана на истинском васпитању, јесте врло велика и преконуждна потреба, јесте прави услов напредовања и среће људске. Али застарела глупост и надуто упорство свему што је добро и полезно, у старим вековима, није допустило да се још тада започета велика мисао развије и оснажи; но она ако и није као буктиња горети и свима људма светлити могла, ипак је као жижак у тавној прикривеној одаји у облагорођених срдаца човечанских тињала, а данас милом Богу хвала, тај је жижак распалио је жарки плам и светли свима људма, те се свако ко се човеком назвати жели у њеној светлости доста огледати и са њоме загрејати може.

Тако данде данашњим даном, кад се народи по већој чести пробудише и на здраву ногу праве самосвести сташе, почеше се збиљски домишљати, од куд да започну црпети просвету, науку — то највеће благо овога света. И врло брзо зађоше на ту сретну мисао: да је школа, и то народна школа прави почетак и извор тога неоцењеног добра; из узрока што је она не појединим члановима, него целом народу намењена, што она масу народа из тешког мртвила покреће духом просветним напаја и на пут спасења изводи.

И то је прави узрок што се у новије доба дало јако приметити да изображени народи на све стране у земљи својој почеше народне школе дизати, са којима су данашњим даном више њих али, особито Швајцарска, Немачка, и Северна Америка као начичкане.

Но тек што се почеше са тим спасоносним радом — са подизањем народних школа — занимати, одма им дође у памет и та племенита мисао, да са школама самим по себи, ако ће их колико му драго бити, немогу никад како ваља праву циљ постићи, ако оне и згодно удешене и са нужним средствима и потребама снабдевене нису.

Међу прве и најглавније потребе школске увртише ти сретни народи књиге школске.

Врло су добро увидели они, да је без ваљани књига, како школа тако и дете управо рећи; код очију слепо, код ушију глуво а код уста немо, те се тако живо почеше старати и за тим ићи, да им школске књиге одиста прави урес школски, право спомоћно средство буду, којим ће моћи школа, као вешт занатлија са најудеснијим алатом, све оне врлине, које јој у задаћу спадају код детета пробудити и са поносом усавршивати.

Тако сретни народи радише, као свесни створ Божији делаше и постепено развијаше се, па тако себе и у свима ваљаним и одликованим врлинама човечанским на чело осталих истакоше.

Сад да се упитамо како ми у том погледу стојимо?

Мислимо се колико год хоћемо, нисмо тако сретни да са повољним одговором на среду изићи можемо. Свакојако, ако смо искрени сами себи пребацити морамо, да смо јако — да не рекнемо сасвим назад.

Нећу овде ни да спомињем како са подизањем нових школа стојимо, само ћу о читанкама школским коју да рекнем ради бољег објашњења.

Кад представимо себи, да смо дужни у народн. школи, у повереној нам дечици све оне даре будити и неговати, које је милостиви творац уселио у њи, да временом постану полезни чланови човештва; а са друге стране: кад загледимо на материјал у садашњим читанкама, са којима би ту изврсну радњу извршити имали, врло ћемо се лако уверити, да смо са потребним средствима јако оскудни.

(Продужиће се.)

Краљевска уредба од 10. августа 1868. г. којом се закључци црквено народног конгреса од године 1865. о уређењу црквених, школских и овамо односећих се фундационалних дела грчко источне српске митрополије потврђују.

(Продужење.)

В. Местни црквени одбор.

§. 34. Местни црквени одбор састои се из председника, подпредседника и 8 чланова најмање, и 24 чланова највише рачунајући овамо пароха или парохе, кои су већ по званију своме чланови одбора.

§. 35. Број осморице може се умножити у общтинама од 500 до 1000 душа са 4; преко 1000 до 1500 са 8; преко 1500 до 2500 са 12; а преко 2500 до, и преко 3500 са 16.

§. 36. Одборнике осим пароха бира местна црквена скупштина из средине своје по начину опредељеном у §§. 16. 17. 18.

§. 37. Избрани председник дајући руку свештенику, а избрани одборници председнику, задају реч своју за точно и савесно испуњавање своих дужности и уводе се затим у своје званије.

§. 38. Одборници избирају се на 6 година. Сваке три године изступа коцком означена половина одборника, кои и опет избрани бити могу.

§. 39. Председник, подпредседник и перовођа црквене скупштине уједно су то и црквеном одбору.

Парох, ако није председник, има почесно место с десне стране председника.

§. 40. Уз делокруг местног црквеног одбора спадају следећи предмети: а) Он извршује закључке местне црквене скупштине, као и више црквено-школске наредбе у обштини. б) Он бдије над добрим редом при служби божијој. в) Он помаже пароху при уздржавању црквеног запта, и морала у обштини; упорне опомиње и укорава. г) Настојава око зграда црквених, парохијалних и школских, и пази да су све чисте и у добром стању. д) Поставља, надзирава и одпушта служитеље црквене и школске. е) Бригу води, да се точно издају плате и пристојбини свештеницима, учитељима и учитељкама и другим званичницима и послужитељима црквешкола. ж) Води бригу за сироте удовице и убоге. ж) Чува, умножава и управља имањем црквеним, парохијалним, школским и убожним, и има инвентар свега тога имања сачинити и сваке године попис тај понављати, да се нове ствари у инвентар уведу, покварене избришу. з) Он издаје асигнације епитропима и старатељима убогих поради подмирења већих трошкова. и) На начин од местне црквене скупштине прописани издаје он капитале под интерес, а непокретна добра под закуп или најам; закључује уговоре сваке врсте за зидање или обављање и украшавање цркве, школе и других зданија, као и уговоре за друге црквено-школске потребе, и пази, да епитропи и старатељи сирота и убогих приходе проистичуће из капитала и других добара точно побирају. і) Црквени одбор пази, да се са особеним фондовима и фундацијама особено рукује. и особено о њима рачуни воде и полажу; он прегледа све рачуне, кои му се свака три месеца поднети имају и саставља при концу године свеколики рачун за црквену скупштину и предрачун за будућу годину. Свака три месеца редовно, а по околностима и ванредно касе прегледа, — За рачуноводство и руковање с касама служи приложена наредба. к) Стара се да со хрђави, раскошни, народу морално и материјално шкодљиви обичаи на свадбама, свечарима и дућама као и раскош у ношњи искорењују. л) Црквени одбор приуготовљава нужна за кандидацију ђакона, систематизованих парохијских помоћника, пароха, учитеља и учитељки. м) Црквени одбор спрема основане предлоге за местну црквену скупштину и заказује дан држања исте. н) Црквени одбор бира из средине своје и ван ове на годину дана епитропе и отаратеље сирота и убогих.

Исто тако бира он из средине своје и ван ове на 6 година управитеља, и остале за обштинске школе потребне органе.

Избор местног управитеља и старатеља школског поднаша се конзисторији на потврђење.

За управитеља главних школа предлаже одбор конзисторији за то способна лица ради наименовања.

Ови су сви одбору за радњу своју одговорни. Они су чланови одбора и то, ако су и по себи одборници, са решавајућим гласом, иначе са објасњавајућим.

§. 41. Дужности епитропа у главном састоје се у следећим; и то: а) Они примају приходе и подмирују трошкове по упутству одбора. б) Полажу одбору свака три месеца рачун. в) Воде надзирање над дотичном покретном и непокретном своином; поднесе годишње известије о стању речене своине; чине предлоге како би непокретна својина веће користи могла, доносити, а и том, ако би се обнављава или грађевине какве предузимати имале.

§. 42. Дужности старатеља сирота и убогих у главноме ове су: а) Они воде бригу о сиротама и убозима обштинским. б) Воде рачун о приходима и расходима; троше на сироте и убоге, по упутству одбора полажу свака три месеца рачун одбору; подлеже одбору у обзиру прегледања касе, и чине предлог одбру, како би се имање то умножило. в) Ови скупљају добровољне прилоге за сироте и убоге.

§. 43. За управитеље основних и главних школа, као и за старатеље школске, издаће се особена упутства.

§. 44. Готовина, облигације, и правни документи имају се чувати у сигурној каси на сигурном месту.

Каса ће имати три кључа, од коих ђедан држи председседник одбора, други парох, ако није уједно и председник; трећи главни епитроп; ако ли је пак парох уједно и председник онда он држи први кључ, други главни епитроп, а трећи школски старатељ.

§. 45. Седнице одборске држе се прве недеље сваког месеца, а по потреби, или ако то најмање три одборника узишту, има председник и ванредну седницу заказати.

§. 46. Председник опредељује ред предмета за саветовање и руководи расправе.

Он је одговоран за добар ред, и за точно уредно вођење манипулационалних послова, и држање архиве црквене обштине.

§. 47. Сваки одборник може предлог чинити.

§. 48. Да може одлука ваљана бити, иште се половица уредно сазваних одборника. Већина одлучује, а гди су гласови на ђеднако расположени, ту глас председников одлучује.

При претресивању предмета има бити присутан нарочито онај члан одбора, коме је дотично струка поверена.

§. 49. Записник се води о свакој седници, а има у себи садржавати имена: председника или подвредседника и присуствујућих одборника; даље предмете знања или претресања ради предложене, стављена питања и донешене закључке.

Осим тога могу доћи у записник и одељени гласови и ограде, но само онда, ако се то у седници искало, и садржај њнов точно означио буде, иначе не.

§, 50. Записник подписује председник и присуствујући одборници и перовођа: изводе пак издаје председник са перовођом под печатом црквено-обштинским.

§. 51. Приликом црквене визитације, подноси се окружном протопресвитеру на захтевање записник на увиђење.

§. 52. У случају да би у течају службе своје одборник изгубио својство какво, од кога сам избор зависи, или би испуњавању дужности своих стално и непоправимо небрежљив био, то ће одбор таквог привремено удаљити, на његово место другог пристави и предлог местној црквеној скупштини учинити да се такав из средине његове уклони.

Ако ли би пак црквени одбор сам стално и непоправимо небрежљив био у испуњавању своих дужности, или би границе делокруга свога прекорачивао, то ће имати епарх. конзисторија тако зло уклонити, а по околностима и сам одбор одпустити, и уједно наредити, да се нов одбор изабере.

(Продужиће се.)

Угарска.

У пододбору мађарске делегације примљен је прорачун под насловом „тајни издатци“ у ком је 550.000 искано. „То је учињено што су отеле мах сплетке у Мацерској близини.“ — Бечке новине „Vorstadtzeutung“ написале су о том читав чланак у ком међу осталим ово говоре: „Барон Басјт ће ти 550,000 на заједничке шпицле“ употребити, а гроф Андраши и гроф Тафе они ће се већ побринути да они одкуд за њиове земаљске шпицлове што у лету уграбе. Имамо се дакле надати читавој војсци од шпицлова. Све, што год је Аустрији досад у финанцијама на терету било задржава се у прикос слободи и народном интересу, и издатци се још што је могуће више повишавају. И само посланство у Риму задржава се и полаже се нешто у

добре одношаје са Римом који на нас ватру баца. Палата посланства у Риму понавља се, војска се на 800.000 диже, двоји хонведи установљавају се... новац тече ко вода а добри народ плаћа. Ако тако утраје онда са уставом нисмо зацело никакав терно добили, али томе није устав крив него његови заступници.

На сваки начин молимо делегације да нас бар са институцијом „заједничких или државних шпицлова,“ поштеде ако ли је икако могуће.“

— Централни одбор усвојио је закон о унији Ердеља без знатне промене. Законски предлог о народним школама примљен је у сабор са малим изменама.

— Барон Венкхајм предложио је деаковом клубу законски предлог да се мандати депутираца на пет година продуже, тај је предлог одбачен.

— У Печују изабран је кандидат опозиције Ирањи великом већином.

— У војеној секцији делегацијској закључено је, да се мађарска влада позове да једанпут реши питање војене крајине, јер барон Кун вели да је то политично питање.

— Из Румунске стижу у Пешту гласови да су у Румувску 6000 пруских радина дошли под именом да на жељезничком путу раде, али су у ствари сви у војску ступили. Многи су за официре примљени и до највиших војени званија аванзовали. Ердељски листови веле да је то опомена влади да хонведе подиже; јер ће ти радини наћи пут у Ердељ. Ти листови говоре о пруским агентима, кои инспицирају ердељску границу.

Аустрија.

Одбранбени одбор горња дома бечка препоручује овом да прими закон о обрани како је у доњем дому усвојен без икакве промене, „јер је сасвим основано, што влада вели да је такав закон итан“.

— Барона Бајста покрали су, и однели му ордене. Држи се, да није управо тим лоповима до ордена стало него до оних папира, који су случајно око ордена.

Чешка.

„Преса“ „Тагесблат“ и друге новине бечке добијају из Пеште извешћа да су почети преговори о измирењу са Чесима. „Преса“ вели да је томе повода дао говор посланика дра Банхаза у бечком рајхсрату, који је казао да је већ крајње време да се на измирење помишља; а „Тагесблат“ рачуна то самом министру Бергеру у заслугу. На његов су предлог, вели „Тагесблат“, позвани повереници чешка и немачка народа да програм за измирење склопе. Др Фишоф у Бечу позван је на тај договор, али се он тога није примио, јер је он прави федералиста па мисли да неће по вољи Немце заступати. Као главни услов помирењу иште Чеси да се установи Чешка дворска канцеларија. Министри каже „Преса“ то нису могли обећати јер влада сама за себе неможе никакве уступке чинити, јер све захтеве Чешке мора сам рајхсрат одобрити. „У мађарски владини кругови пише „Преса“ даље, нешто подозревају на ту промену, и плаше се, да неће такав поступак до федерализма довести. Бајст је на то одговорио: да и склоп и сам карактер данашњег министарства јамчи да неће до тога доћи“.

СЛАВЕНСКЕ ЗЕМЉЕ.

РУСИЈА. „Московске Вједомости“ пишу међу прочим о политици Аустријској поводом Бајстова говора ово: Аустрија је толико погрешака учинила да би то здраво тежак посо био, кад би се тело израживати, која је погрешка највећа. Која је погрешка већа, пита Катков уредник „Московских Ведомости?“ Јел она, што је Аустрија учинила, кад се са Русијом 1854. године завадила? Или она која је причинила те је 1859. Ломбардија изгубљена? Или је то експедиција у Шлезвигу; која је развитку Пруском тако јако припомогла? Или је то она погрешна политика ради које је Аустрија, кад је код Краљевграда до ноге потучена Мљетачку напустила? Или је то погрешка, што је Бајста увела за главу министрима? Или је дволично држање према Француској и Пруској? Јели ти дуализам, или та политика према Пољацима, или то сузбијање Славена уз зид? Или није ли можда још тај славан говор барона Бајста у обранбеном одбору. Пресудити која је од тих погрешака највећа — то нам је тешко, али то нам је лако погодити која би погрешка у будуће Аустрију упропастити морала. То би бијо тај случај, који извирује из Бајстова говора кад би се послала експедиција мађарских хонведа у подунавске кнежевине или у који други део на истоку. Том би погрешком Аустрија сама себи главе дошла.“

СТРАНЕ ЗЕМЉЕ.

ТУРСКА. Турска влада намерава Бугарима велике концесије да учини, а то је да сведу сами себи патријарха бирати, и да ће им се подпуна аутономија у школи и цркви.

— Руски генерал Игњатијев протестовао је против самовољна ухапшења руских поданика Кондури и др. ради завере, и иште да се у будуће Турска строго држи капитулације. И Американски посланик протестовао је у исто време, што се то исто са Американцима чинило.

ФРАНЦУСКА. „Патрија“ јавља: да је Мацини у петак 8. новембра умро.

— „Франца“ констатује: да политику румунска министра Братијана, осуђује Француска, Енглеска, Пруска, Аустрија и Италија те се тако тај лист нада, да ће та слога упутити Румунску, да се држи уговора.

— „Унијон“ јавља да је Беријер умро.

ШПАНИЈА. У Барцелони изјавили су се жељи за федеративну републику. — Сад је опет један нов кандидат за престо се нашао, а то Херцег од Аосте. —

— Републикански одбор издао је пре неколико дана свој манифест. У њему се најпре тужи, како су сви најбољи људи од кад Изабела пала отуђили се од републиканске странке. Даље се говори, да је монархија најнеправеднија и најгаднија институција, да и тамо, ди је још има само се зато држи да неке привилегије и неправде чува. У Енглеској подпомаже немилостиву аристократију и надувену државну цркву, у Португалу јој је цјел, да земљу енглеском господству подчињава, а у Белгији да јој Француска влада. Ако се Шпанија тако понизи да опет монархију установи, то ће још већма под рукама европске дипломације бити понижена него Грчка и Румунска. Република је демократија и слобода. Република је смртну казан укинула; република је апсане реформирала; република је колонијама своју аутономију повратила, она је буџет за половину садашње шкандалозне суме редуцирала, она је индиректну порцију укинула, и као круну свему томе република ће ланце од 800.000 робова метути на олтар ослобођене отачбине. На свршетку препоручује манифест да се мир пошто по то држи; јер то би било политично самоубиство, кад би народ, који има право удруживања, слободу штампе и обште гласање апелиро на оружје место на слободан глас својих суграђана. Кад друштво једно дође у ту жалосну алтернативу да бира између анархије и диктатуре, то ће и ради сама живота пристати уз последње.

ЕНГЛЕСКА. При изборима за парламент већина је либералаца изабрана. Министарство Торијес пашће и већ се Гледстон и Кларендон договарају како ће склопити нов Вигски кабинет. —

— Фенијанци чине наново демонстрације. — При изборима у Енглеској дошло је на неким местима и до боја. У једној вароши морала је војска пуцати на народ.

Отворено писмо.

Господине уредниче!

Друштвени живот једног народа напредује готово једнаким кораком са његовим политичким развићем, и управо може се рећи да што је год који народ у друштвеном (социјалном) обзиру напреднији тиме задобија већи значај и уважење и у политичком животу. И нама дакле Србима свети је задатак, да у толико нам ваља старати се да и наш социјални живот на ступњу напредка одрешимо и даље развијемо, старајући се да од себе одбијемо све што би на рушење и пропаст нашу ишло. Међутим нашло се и у нас људи и створења, који како у једном тако и у другом погледу иду да подкопају темељ своме народу, да своју браћу и свога ближњег најподлијим средствима и путем странпутица оцрне, облажу — и то све ради чега, ради свога материјалнога добита, ради свога личног интереса.

Ти изроди људски незадовољише се дакле једним средствима, већ ево пребегавају сада сасвим другом — средству најнижем, најгнуснијем — и тим начином распростиру своје отровне замке на невине и мирољубиве фамилије и суграђане своје. Зар када нису могли да замуте бистру свест народну у последњем жалосном догађају и кад нико невероваше њиховом потварању небијаше за њих друга пута, но да се здруже са нашим непријатељима, који иду и теже, да све што нам је народње мило и драго — наше установе и спокојан грађански живот — на темељу подкопају и упропасте.

Ваља једном отворено рачунати са таковим људма и трудимо се сазнати их, како би се у будуће поштени Срби од њих уклањали. Уверен сам подпуно да ће ме неки у Новом Саду, којих се ово и тиче, разумети, и ја од моје стране неби ни словца трошио са тима људма, да ме к' томе непобудише писмена факта, достављена ми од мојих познаника и пријатеља. Само питам; да ли је поштена човека достојно писати анонимна писма, и како је то могуће да писма из Новог Сада у Београд свој пут преко Пеште нађу?

Ја сам свагда овакова ниска опадања са гнушањем презирао, но начин, којим се подли бушачи и опадачи служе, побудио ме у интересу друштвеног напредка, да ово отворено писмо на вас, г. уредниче, напишем, молећи вас да га у вашем поштованом листу печатате.

Примите уверење мога особитог почитања, са којим имам част назвати се вашим понизним слугом Ђ. Јовановић.

У Бечу 11. новембра 1868 год.

НОВИЈЕ.

ТЕЛЕГРАМИ УРЕДНИШТВУ „ЗАСТАВЕ.“

Пешта 15. новембра. Владимир иште да га издаду преко; интригују замршују процес; злостављају га, заштита нужна.

Пешта 15. нов. Јуче шесторица говорила, данас дванајсторица, међу којима је и Милетић. Држање заступника народности изврсно. Морално смо победили. — Братијано зафало. Нов министарство Каглицијано.

Књижевне вести.

Пратећ' нашу журналистику и књижевност упазио сам правнину у тако званој „пучкој књижевности“ делу, старајућем се о побољшању вашег матерајалног стања, пољске привреде, обртништва и радиности, и најпосле социјалног стања и живота; те да би у колико ту важну правнину испунио, накан сам у друштву више моји пријатеља, нарочито г. Ђорђа Рајковића, издавати:

Књига за народ

једном у месецу, четири табака јаку у великој осмини, е дрво и каменорези.

„Књига за народ“ доносиће чланке: из народне економије, пољске привреде, свију струка обртништва и радчности; црте социјалне, пучког и домаћег васпитања, и све оно што се клањало буде напредовању нашег народа било то у материјалном, социјалном ил моралном погледу.

У напред нећу млого ни обећавати ни препоручивати, већ пустити саму „Књигу за народ“ да за се говори и препоручи се.

„Књига за народ“ излазиће сваког месеца у напред, а коштоваће с поштом 4 ф. а. вр. за годину, 2 ф. за по године, а 1 ф. за четврт. Новци се шаљу на мене, а прва књига изићиће о Божићу још ове године.

Позивам овим све пријатеље народне, нарочито економе, свештенике и учитеље да настоје како би „Књига за народ“ што шире и дубље у народ продрла, и тако што успешније своју лепу задаћу вршила.

Српским општинама у Барањи и горњохрватској крајини остављам бесплатно тридесет екземплара на расположење.

У Новоме Саду о Аранђелу г. 1868.

Емил Чакра.

Срп. нар. позориште.

Ред представа.

У недељу 17. новембра: уз суделовање српске новосад. певачке дружине: **„Бој на Косову.“** Драма у 5 радња. Написао Ј. С. Поповић. За српску позорницу удесио Ј. Ђорђевић.

У уторак 19. новембра на захтевање по други пут: **„Нови пленик.“** Позоришна игра у 5 радња.

У четвртак 21. нов. уз суделовање новосадске певачке дружине: **„Добрила и Миленко.“** Драма у 5. радња с песмама, од М. Бана.

У суботу 23. новембра први пут: **„Јованка што плаче и Јованка што се смеје.“** Драма у 4 радње. Написао Димакоар и Кералијон, превео Ђорђе Максимовић.

НА ЗНАЊЕ!

„Омладински календар за г. 1869“ ушао је у штампу и изаћи ће, ако не пре, а оно до нове године за цело.

У штампу је ушла и „Омладинска заједница за г. 1868.“ и биће за једно две три недеља дана готова.

У „Заједници“ се печата скупштинска радња омладине српске у В. Бечкереку, Београду и Новоме Саду.

Прилози на срб. народно позороште, за год. 1867. и 1868.

У Вршцу скупио Св. Крстић, поз. агент.

За год. 1867. А. Фрачка, 3 ф. 60 н., Катарина Петковић, 3 ф. 60 н., Василије Ђорђевић, 3 ф. 60 н.. Миша Панајот, 3 ф. 60 н., Урош Гавриловић Лано Радак, Ника Паулновић, Пера Е. Јовановић, Миша Недељковић, Коста Деметер, Стева Цијук, Ђор. Јарговић, Бранко Цветковић, Иван Катанић, Паја Петровић, Васа Бонор, Ник. Никола Миловић, Паја Петровић, Милета Врадваровић, (за г. 1867.) и 3 ф. 60 н. (за 1868.), Коста Г. Обрадовић (за г. 1868.) Пера М. Маринковић 3 ф. 60 н. а за год. 1868 исто, Гр. Јовановић, У. Гојковић, С. Вишацки, П. Стефановић, Ђ. Јовановић, Б. Рајић, К. Ђ. Обрадовић, Коста Војновић, Мита Акимовић, Ђор. Деметровић, Светислав М. Деметровић, Мита Дурса, Коста Милутиновић, Светислав Цвеић, Фило Гердец, Коста Поповић, Георгије Живановић, Светозар Јосифовић, Ђока Петровић, Сава Остоић, Ђор. Богдановић, Ника Недељковић, Паја Мартиновић, Јоца Бакић, Јосиф Јорговић, Ђока Костић, Мита Пекаровић, Ђор. Токин, Васа Варајевац, Коста Гергеђ, сви по 3 ф. 60 н., Тоша Ђорђевић 7 ф. 20 н. — За г. 1868: Тоша Петровић, Љуба Рајић, Дан. Милошевић, Ђока Нешић, 1 ф. 80 н., др. Ђока Милосављевић, Антон Пазарек, Ђока Василијевић, Ђока Томић, сви по 3 ф. 60 н. — Добровољни прилози: Арса Токин 1 ф., Ш. Мирковић 1 ф., Ђока Јеремић 1 ф. — Свега 163 ф. 20 н.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

Нови Сад 16. нов. Усеви житни и јечмени досад лепо изгледају и само би нужна била једна добра киша да подави мишеве, којих је здраво много по пољу. Цена је житу 4 ф. 60—50 н. меров, наполица 3—4 ф. 20 н., зоб 2 ф., јечам 2 ф. 60 н., кукуруз за цак клипова 60—75 н.

Многи се људи туже да их трговци варају, особито они кои се не разуму у кантару. Скоро сваком грошићар више обећа него што му газда плаћа, па кад човек са товаром оде на крај вароши и још попне рану на таван онда мора да пристане на оно колко му трговац на кантару закине и колико му побије цену што је грошићар обећао. Осим тога цакови се ђутуре уцењују у 3 фунте на цак а неће да ји за себе измере.

Панчево 8. новебра. Целе ове недеље доброг је довоза била, но цене су оне исте, преко свега што се на горњим пијацама јевтино и слабо продаје — да наша пијаца највећу цену рани прама доњим пијацама има, то стоји али којим узроком то нисам у стању разтумачити.

Цене су ове: Чисто жито ф. 6.80 н. 3 четврти ф. 5.20—40 н. Наполице ф. 4.20 н. Јечам ф. 2.60—80 н. Зоб ф. 2.60 н. Кукуруз окрљен нов фор. 2.80 н. до 3 ф. — Вода опет долази али ће брзо и ргнути натраг.

Пешта 18. нов. Време је ладно суво. Вода стои. Извози још се неотварају па је за то слабо куповања, али је пак жита до 30.000 мерова прошло. Нотирана цена ово је:

Жито, 83 фун. 3 ф. 55—70 н.. 88 фун. 4 ф. 40 до 65 н.

Раж 80 фун. 2 ф. 80—90 н.

Јечам 72 фун. 2 ф. 45—70 н.

Кукуруз 82 фун. 2 ф. 45—50 н.

Пасуљ 85 фун. 4 ф. 25—75 н.

Сочиво 80 фун. 2 ф. 40—60 н.

Репица 75 фун. 5 ф. 25—50 н

Курс бечке берзе.

Акције народне банке	684.
5% металик	58.90
Зајам народни	64.90
Дукати	5.59
Аустриско сребро	117.

ОГЛАСИ.

Објава.

Доле именовани дајем на знање поштованим путницима и овдашњој публици, да сам код „Пароброда у кући г. Симе Мандрино преко од велике соларе отворио кафану и гостионицу са 4—5 соба, гди ћу свакога госта моћи са одабраним јелом и пићем, по умереној цени поред добре услуге задовољити.

У Панчеву на услуги
225—2—2 Васа Богосављевић кафеција.

МИХ. ПОЛИТА-ДЕСАНЧИЋА

БРАНИВОЈ

КНЕЗ ЗАХУМСКИ

хисторијска драма у пет радња

и

ВЕРЕНИЦА ЦРНОГОРКА

новела

124-2 Стоји: 60 нов. а. вр.

Новци се шаљу на дра Полита у Нови Сад.

X. ЕНТРЕСА

НОВО СТОВАРИШТЕ НАМЕШТАЈА

у господској улици у кући г. Адамовића (пре Гвоздановића) добро сортирато, како у тапетарском, тако и у столарском послу. П. н. муштерије биће послужене што боље и што приличнијом ценом; зато са поуздањем надамо се се, да ће пошт. публика почаствовати нас својим наручбинама.

220—2—9

Ново отворено стовариште од драгог камења, злата, сребра и сатова

Вилхелма Епштајна

у Митровици,

препоручује по најумеренијој цени своје добро уређено стовариште сваке врсте, по најновијем укусу

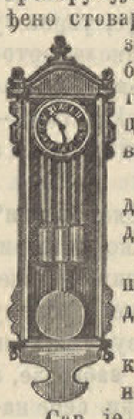

зготовљена еспапа од ђувела, злата и сребра, добро удешене мушке и женске сатове џепне, све врсте сатова са шеталицом, и све друге сатове који се на зид вешају.

Поправке на злату, сребру и сатовима, даље ужљебљивање у драго камење и друге метале, најбоље ће бити удешене.

За новокупљене сатове и њнове репаратуре даје се гаранција на две године дана.

Старо злато, сребро, бисер и драго камење, као и сатове у подпуној вредности одкупљивати или мењати.

Сав је еспап од ц. К. Пунцирунга у Бечу са знаком да је прави снабдевен.

Осим тога даје довољно гаранције радња, која је за 20 година на новосадској пијаци поштено радила, и ја се надам, да ћу и у Митровици и околини задобити поверење поштоване публике солидном и јефтином послугом.

Стране наручбине биће тачно по захтеву најбрже ефектуиране, ако се најпре плати или gegen Nachnahme. Што не конвенира, то ће се без сваке сметње променути.

Вилхелма Епштајна

стовариште у злату, сребру, драгом камењу и сатовима:

у Митровици: на главној пијаци у Јовановићевој кући поред гостионице код „зеленог венца.“

у Новом Саду: на главној улици, у Ђорђевићевој
221—4—10 кући, преко пута од лебарске улице.

Коначна распродаја.

У трговини код белог „Писма“ у Новом Саду држи се својевољна распродаја и испод куповне цене у познатим свакојаким ситницама, сваке врсте платна, поркета, шалова, капа, чарапа, марама, кошуља, пантљика, сукања, кринолина, помодни женски шешира и огртача. За сведочанство јефтиноће ћмољава се посјета особито трговаца. 206—7-10

Уз овај број „Заставе“ разашиље се свима предбројницима безплатно први табак од „Омладинске Заједнице за г. 1868.“ у којој се печата „радња омладине српске на скупштини у В. Бечкереку.“

Други ће се табаци разаслати уз друге бројеве.

Издавалац и одговорни уредник др. Свет. Милетић.

Платонова штампарија у Новоме Саду. 1868.